

Antimikrobiell resistens som folkehelsestrussel

Erik Martiniussen

Krigen mot bakteriene.

Oslo: Forlaget Press, 2020

1. utgave, 2. opplag, 404 s. Pris NOK 399,-

ISBN 9788232803309

Michael 2021; 18: 107–8

Inntil koronapandemien rammet var antimikrobiell resistens vår største infeksjonsmedisinske trussel. Slik er det sannsynligvis fortsatt, og arbeidet for redusert og riktig antibiotikabruk må fortsette.

Erik Martiniussens bok er et kampskrift. Med utgivelse i mars 2020 kom forfatteren koronapandemien i forkjøpet, men traff interessen for infeksjoner perfekt. Boka fikk strålende omtaler og solgte åpenbart så godt at andre opplag raskt kunne suppleres med et forord som knyttet innholdet til pandemien gjennom forekomsten av sekundær bakteriell infeksjon ved covid-19.

Boka har fire deler med i alt 20 kapitler. Først presenteres dagens situasjon som betegnes som en helsepolitisk krise. Andre del forteller bakteriologiens historie fra svartedauden og koleraepidemiene via oppdagelsen av penicillin til dagens tilbud av ulike antibiotika.

Del tre er treffende nok kalt «Syndefallet». Det begynner med penicillinresistente gule stafylokokker som ble oppdaget i 1960, og slutter med en dyster beskrivelse av vår tids multiresistente mikrober. Forfatteren viser hvordan stor og uvetting antibiotikabruk har ført til resistensutvikling, særlig i husdyrholdet. Ikke bare sykdommer kan smitte fra dyr til mennesker. Det kan også antibiotikaresistens. Industriell produksjon av kylling og svin er sannsynligvis verstingene. Det brakte minner fra min egen distriktslegetid førti år tilbake. I et pionerdistrikt for fiskeoppdrett håndterte veterinæren kilopakninger av antibiotika som vi på legekantoret doserte i milligram. Heldigvis er antibiotikabruken i fiskeoppdrett nå redusert med 99 %, men er skadene likevel uopprettelige?

Den siste, største og viktigste delen av boka har tittelen «Løsninger». Forfatteren presenterer bakteriofagenes potensial gjennom hele tre kapitler. Beskrivelsen er ikke helt uten kritiske røster, men optimismen dominerer. Det gir grunn til å minne om alle hindringene som gjenstår for å bruke bakteriofager rutinemessig i infeksjonsbehandling, selv etter hundre år med forsøk (1). Da er det lettere å følge tankegangen i bokas siste kapitler om hvordan vi kan redusere antibiotikabruken og samtidig lete etter nye antimikrobielle midler. Jeg forstår imidlertid ikke plasseringen av kapittel 17. Her presenteres *hygieneteorien*, at manglende eksponering for mikrober svekker utviklingen av immunforsvaret, med relativt få motforestillinger. Sannsynligvis er sammenhengen mer kompleks (2), og det er vanskelig å se at dette er en løsning på resistensproblemet. Drøftingen av mikrobiota burde heller vært plassert blant «syndefall»-kapitlene.

Martiniussen er journalist med statsviterbakgrunn, og presentasjonsformen bærer preg av det. Mye av innholdet er reportasjer og fortellinger, tidvis i jeg-form og gjerne med bruk av presens for dramaturgiens del. «En vinterdag står jeg utenfor St. Mary's Hospital i London», heter det i åpningen av kapitlet om Alexander Fleming (1881–1955) og penicillinet. Noen steder er det uklart om forfatteren selv har gjennomført intervjuene eller bygger på sekundærkilder.

Akronymer og andre forkortinger er et problem i all medisinsk litteratur, også her. Vi møter ESBL og VRE allerede på side 9 uten forklaring. MRSA dukker opp på side 13 og får følge av titalls tilsvarende bokstavkombinasjoner. Indirekte forklares det de fleste steder hva forkortingene dreier seg om, men vil ikke leserne etterspørre hva slike bokstaver egentlig står for? En avsluttende samletabell over forkortingene ville ha hjulpet.

Alt i alt inneholder boka mye interessant lesestoff både for lekfolk og fagfolk, men er ikke uten skjønnhetspletter. Superlativene i dagspressen sier mye om interessen og behovet for kunnskap om infeksjoner for tiden.

Litteratur

1. Hesse S, Adhya S. Phage Therapy in the Twenty-First Century: Facing the Decline of the Antibiotic Era; Is It Finally Time for the Age of the Phage? *Annu Rev Microbiol* 2019; 73: 155–74.
2. Alexandre-Silvaa GM, Brito-Souzaa PA, Oliveiraa ACS et al. The hygiene hypothesis at a glance: Early exposures, immune mechanism and novel therapies. *Acta Trop* 2018; 188: 16–26. <https://doi.org/10.1016/j.actatropica.2018.08.032>

Magne Nylenna
magne@nylenna.no
Folkehelseinstituttet